

- дијелови којима је истекао животно вијек утврђен током дизајна (*design life limit*) или који су непоправљиво оштећени, али измијењени и лажно представљени као одобрени дијелови;
- дијелови спецификовани у илустрованом каталогу дијелова (IPC - Illustrated Parts Catalogue), али који су били произведени, враћени или повучени а затим обилежени од неовлашћене особе и снабдијевени са документацијом која погрешно наводи да су дијелови оригинални и усклађени са одобреним типски дизајном, односно, посебним индустријским стандардом.

2. Како идентификовати потенцијални неодобрени дио?

Свака особа која врши одржавање треба извршити процјену снабдјевача и формирати листу одобрених снабдјевача (*qualified suppliers*).

Сљедећи критеријуми могу бити корисни приликом те процјене:

1. Неразумно ниске цијене - ако су цијене значајно ниже од цијена других снабдјевача истог дијела;
2. Сумњиво брза услуга - ако је вријеме испоруке за дио којег нема на складишту значајно краћи него код других снабдјевача;
3. Недостатак података - ако снабдјевач није у могућности или не жели да потврди усклађеност дијела са стандардима;
4. Некомплетност документације - ако снабдјевач није у могућности да достави документацију која потврђује да је дио одобрен.

3. Шта урадити у случају двоумљења?

- извршити преглед паковања производа: да ли постоје оштећења, да ли је дио испоручен од другог снабдјевача и да ли постоје наљепнице о пошљаоцу дијела;
- упоредити наруџбе са потврдама о испоруци, како би се провјерио пријем траженог фабричког броја производа (*part number*), као и исправне документације о историји компоненте (*component history card*);
- развити систем праћења складишног (*shelf life*) и употребног животног вијека (*service life*), с циљем спречавања ненамјерног кориштења дијела којем је истекао вијек;
- провјерити да ознаке за идентификовање дијела нису мијењане или фалсификоване;
- прегледати дијелове на визуелне дефекте или абнормалности: измијењено или неубичајно стање површине, недостатак или непотпуна површинска заштита, било какав видљив показатељ претходне употребе, нова боја, постојеће огреботине, корозија или било који знак покушаја неовлашћене оправке дијела;
- извршити *audit* снабдјевача с циљем провјере да ли су успостављени и одржавани захтјеви квалитета спецификовани у наруџби.

4. Који су елементи неопходни за спречавање уласка неодобрених дијелова у систем?

- правилно квалификовано особље за пријем дијелова;
- одобравање и надзор снабдјевача;
- одобравање и надзор организација за одржавање дијелова;

- стално информисање о појави неодобрених дијелова на web страницама цивилних ваздухопловних власти.

Na osnovu člana 16. i 61. stav (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02 i 102/09) i člana 14. stav (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09), članova M.A.202 i 145.A.60 Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja koje se bavi ovim poslovima ("Službeni glasnik BiH", broj 44/14 i 94/15), članova M.A.202 i 145.A.60 Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja koje se bavi ovim poslovima i nisu obuhvaćeni EASA propisima ("Službeni glasnik BiH", broj 93/15), generalni direktor Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

INSTRUKCIJU O IZVJEŠTAVANJU O NEODOBRENIM ZRAKOPLOVNIM DIJELOVIMA

Član 1.

(Predmet)

Ovom instrukcijom se utvrđuje način izvještavanja o neodobrenim dijelovima u skladu sa Pravilnikom o izvještavanju o događajima ("Službeni glasnik BiH", broj 57/15).

Član 2.

(Pojam)

Pojam koji se upotrebljava u ovoj instrukciji ima sljedeće značenje:

Neodobreni dio ("Unapproved part") - Proizvod, dio, uređaj ili materijal za koji postoji namjera ugradnje na certificirani zrakoplov ili zrakoplovni proizvod, a koji nije:

- a) proizveden prema odobrenim procedurama; ili
- b) usklađen sa odobrenim dizajnom tipa; ili
- c) usklađen sa tehničkim specifikacijama ili prihvaćenim standardima u industriji (npr. "standardni dijelovi").

Član 3.

(Izvještavanje o neodobrenim dijelovima)

Sva pravna ili fizička lica uključena u procese vođenja kontinuirane plovidbenosti, održavanja zrakoplova ili komponenti, skladištenja ili distribucije zrakoplovnih proizvoda, dijelova, uređaja ili materijala trebaju izvijestiti BHDCA i nositelja tipskog certifikata o pojavi neodobrenih dijelova, na obrascu koji je naveden u Dodatku I ove instrukcije.

Član 4.

(Savjetodavni materijal)

Savjetodavni materijal naveden je u Dodatku II ove instrukcije.

Član 5.

(Stupanje na snagu)

Ova instrukcija stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

Broj 1-3-02-911-1/16

07. decembra 2016. godine
Banja Luka

Generalni direktor
Đorđe Ratkovic, s. r.

Dodatak I – Образац: Izvještaj o neodobrenim dijelovima

	Adresa / Адреса / Address:
	Direkcija za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine Vojvode Pere Krece bb 78000 Banja Luka, BiH
	Дирекција за цивилно ваздухопловство Босне и Херцеговине Војводе Пера Креце бб 78000 Бана Лука, БиХ
	Bosnia and Herzegovina Directorate of Civil Aviation Vojvode Pere Krece bb 78000 Banja Luka, B&H
Tel/TenPhone: +387 51 921 222, Fax: +387 51 921 520 e-mail: bhdca@bhdca.gov.ba www.bhdca.gov.ba	

SUSPECTED UNAPPROVED PARTS REPORT / ИЗВЈЕШТАЈ О НЕОДОБРЕНИМ ДИЈЕЛОВИМА

1. Date of This Report: <i>Datum izvještaja:</i>	2. Part Name: <i>Naziv dijela:</i>
3. Part No: <i>Kataloški broj dijela:</i>	4. Serial No: <i>Serijski broj dijela:</i>
5. Aircraft Make / Model: <i>Tip /model zrakoplova:</i>	6. Quantity: <i>Količina</i>
7. Assembly Name & No: <i>Naziv i broj sklopa:</i>	
8. Name & Address of Person(s) That Supplied or Repaired the Part: <i>Ime i adresa lica koje je isporučilo ili popravilo dio:</i>	
Name:..... Address:..... <i>Naziv Adresa:</i>	
City:..... State:..... <i>Grad: Država:</i>	
Phone/Telefon:.....	
9. Description of the issue (Include why you think the part(s) is not approved): <i>continued on other side of form if required.</i> <i>Opis situacije (Zašto smatrate da navedeni dijelovi nisu odobreni): nastaviti na drugoj strani ovog obrasca po potrebi.</i>	
10. Date Part(s) Was Discovered: <i>Datum otkrivanja neodobrenih dijelova:</i>	
11. Location Where Part Was Discovered: <i>Lokacija gdje su pronađeni neodobreni dijelovi:</i>	
Name:..... Address:..... <i>Naziv Adresa:</i>	
City:..... State:..... <i>Grad: Država:</i>	
Phone/Telefon:.....	
Check One Of The Following Applicable To The Person Who Discovered The Part : <i>Označi jedan od sljedećih kvadratića koji se odnosi na lice koje je pronašlo neodobreni dio:</i>	
☐ Manufacturer / <i>Proizvođač</i> ☐ Supplier / <i>Dobavljač</i>	
☐ Operator - CAMO / <i>Korisnik - CAMO</i> ☐ Approved Maintenance Organization / <i>Odobrena organizacija za održavanje</i>	
☐ Foreign aviation authority / <i>Strane zrakoplovne vlasti</i> ☐ Other / <i>Ostalo</i>	
12. Reporter Name: <i>Podnositelj izvještaja:</i>	
Name:..... Address:..... <i>Naziv Adresa:</i>	
City:..... State:..... <i>Grad: Država:</i>	
Phone/Tel:..... e-mail:.....	
13. ☐ Check here if you want your identity to be kept confidential <i>Označite ako želite da vaš identitet ne bude otkriven</i>	
14. ☐ Check this box if you request anonymity. Do not complete block 12. <i>Označite ako želite da vaš zahtjev bude anoniman. Ne popunjavajte dio pod tačkom 12.</i>	

Dodatak II - Savjetodavni materijal

1. Šta sve spada u neodobrene dijelove (Suspected Unapproved Parts)?

Neodobreni dijelovi mogu biti:

- dijelovi odbačeni tokom proizvodnje;
- dijelovi za koje nedostaje odgovarajuća dokumentacija;
- dijelovi koji nisu održavani u skladu sa odobrenim podacima (*maintenance data*) proizvođača;
- dijelovi koji nisu skladišteni na odgovarajući način;
- dijelovi koje je održavala, popravljala ili remontovala neodobrena pravna ili fizička osoba;
- dijelovi sa vojnih zrakoplova za koje ne postoji dokaz o usklađenosti sa civilnim standardima;

- dijelovi koje podugovarač, koji proizvodi dijelove za odobrenog proizvođača, pošalje direktno krajnjem korisniku bez ovlaštenja odobrenog proizvođača;
- krivotvoreni dijelovi, lažno predstavljeni kao da su dizajnirani i proizvedeni u skladu sa odobrenim procedurama;
- dijelovi kojima je istekao životni vijek utvrđen tokom dizajna (*design life limit*) ili koji su nepopravljivo oštećeni, ali izmijenjeni i lažno predstavljeni kao odobreni dijelovi;
- dijelovi specificirani u ilustrovanom katalogu dijelova (IPC - Illustrated Parts Catalogue), ali koji su bili proizvedeni, vraćeni ili povučeni a zatim obilježeni od neovlaštene osobe i snabdijevani sa dokumentacijom koja pogrešno navodi da su dijelovi originalni i usklađeni sa odobrenim tipski dizajnom, odnosno, posebnim industrijskim standardom.

2. Kako identificirati potencijalni neodobreni dio?

Svaka osoba koja vrši održavanje treba izvršiti procjenu snabdjevača i formirati listu odobrenih snabdjevača (*qualified suppliers*).

Sljedeći kriteriji mogu biti korisni prilikom te procjene:

1. Nerazumno niske cijene - ako su cijene značajno niže od cijena drugih snabdjevača istog dijela;
2. Sumnjivo brza usluga - ako je vrijeme isporuke za dio kojeg nema na skladištu značajno kraći nego kod drugih snabdjevača;
3. Nedostatak podataka - ako snabdjevač nije u mogućnosti ili ne želi da potvrdi usklađenost dijela sa standardima;
4. Nekompletnost dokumentacije - ako snabdjevač nije u mogućnosti da dostavi dokumentaciju koja potvrđuje da je dio odobren.

3. Šta uraditi u slučaju dvoumljenja?

- izvršiti pregled pakovanja proizvoda: da li postoje oštećenja, da li je dio isporučen od drugog snabdjevača i da li postoje naljepnice o pošiljatelju dijela;
- uporediti narudžbe sa potvrđama o isporuci, kako bi se provjerio prijem traženog fabričkog broja proizvoda (*part number*), kao i ispravne dokumentacije o istoriji komponente (*component history card*);
- razviti sistem praćenja skladišnog (*shelf life*) i upotrebnog životnog vijeka (*service life*), s ciljem sprječavanja nenamjernog korištenja dijela kojemu je istekao vijek;
- provjeriti da oznake za identifikiranje dijela nisu mijenjane ili falsifikovane;
- pregledati dijelove na vizuelne defekte ili abnormalnosti: izmijenjeno ili neobičajeno stanje površine, nedostatak ili nepotpuna površinska zaštita, bilo kakav vidljiv pokazatelj prethodne upotrebe, nova boja, postojeće ogrebotine, korozija ili bilo koji znak pokušaja neovlaštene opravke dijela;
- izvršiti audit snabdjevača s ciljem provjere da li su uspostavljeni i održavani zahtjevi kvaliteta specificirani u narudžbi.

4. Koji su elementi neophodni za sprječavanje ulaska neodobrenih dijelova u sistem?

- pravilno kvalificirano osoblje za prijem dijelova;
- odobravanje i nadzor snabdjevača;
- odobravanje i nadzor organizacija za održavanje dijelova;
- stalno informiranje o pojavi neodobrenih dijelova na web stranicama civilnih zrakoplovnih vlasti.

Temeljem članka 16. i 61. stavak (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH", broj 32/02 i 102/09) i članka 14. stavak (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 39/09), članka M.A.202 i 145.A.60 Pravilnika

o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja koje se bavi ovim poslovima ("Službeni glasnik BiH", broj 44/14 i 94/15), članka M.A.202 i 145.A.60 Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja koje se bavi ovim poslovima i nisu obuhvaćeni EASA propisima ("Službeni glasnik BiH", broj 93/15), generalni ravnatelj Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

INSTRUKCIJU O IZVJEŠĆIVANJU O NEODOBRENIM ZRAKOPLOVNIM DIJELOVIMA

Članak 1.
(Predmet)

Ovom instrukcijom se utvrđuje način izvješćivanja o neodobrenim dijelovima sukladno Pravilniku o izvješćivanju o događajima ("Službeni glasnik BiH", broj 57/15).

Članak 2.
(Pojam)

Pojam koji se upotrebljava u ovoj instrukciji ima sljedeće značenje:

Neodobreni dio ("Unapproved part") - Proizvod, dio, uređaj ili materijal za koji postoji namjera ugradnje na certificirani zrakoplov ili zrakoplovni proizvod, a koji nije:

- a) proizveden prema odobrenim procedurama; ili
- b) usklađen sa odobrenim dizajnom tipa; ili
- c) usklađen sa tehničkim specifikacijama ili prihvaćenim standardima u industriji (npr. "standardni dijelovi").

Članak 3.

(Izvješćivanje o neodobrenim dijelovima)

Sva pravna ili fizička lica uključena u procese vođenja kontinuirane plovidbenosti, održavanja zrakoplova ili komponenti, skladištenja ili distribucije zrakoplovnih proizvoda, dijelova, uređaja ili materijala trebaju izvijestiti BHDCA i nositelja tipskog certifikata o pojavi neodobrenih dijelova, na obrascu koji je naveden u Dodatku I ove instrukcije.

Članak 4.
(Savjetodavni materijal)

Savjetodavni materijal naveden je u Dodatku II ove instrukcije.

Članak 5.
(Stupanje na snagu)

Ova instrukcija stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenom glasniku BiH".

Broj 1-3-02-911-1/16
07. prosinca 2016. godine
Banja Luka

Generalni ravnatelj
Đorđe Ratkovića, v. r.